

Стаття надійшла до редакції [Article received /

Статья поступила в редакцию] – 06.08.2017 р.

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат] – 13.08.2017 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригинальность текста] – 87,78 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2017.32.07>

УДК 81'25

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІМПЛІЦИТНИХ ФОРМ ДІЄСЛОВА В СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕННЯХ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Ольга Миколаївна Ломадурова (м. Київ, Україна)

olga.lomadurova@gmail.com

Викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу

Київський національний лінгвістичний університет

(Міністерство освіти і науки України),

м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена безособовим формам дієслова, особливостям їх функціонування в складнопідрядних реченнях та проблематиці відтворення в українській мові.

Ключові слова: імпліцитні форми дієслова, складнопідрядне речення, синтаксично скомпресовані одиниці, переклад.

FUNCTIONAL FEATURES OF IMPLICIT VERBAL FORMS IN COMPLEX SENTENCES AND THEIR REPRODUCTION IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

Olga M. Lomadurova (Kyiv, Ukraine)

olga.lomadurova@gmail.com

Lecturer of the Department of Romance and

Modern Greek Philology and Translation

Kyiv National Linguistic University

(Ministry of Education and Science of Ukraine),

73 Velyka Vasylkivska str., Kyiv, Ukraine, 03680

The article focuses on impersonal verbal forms, peculiarities of their functioning in complex sentences and the problem of their reproduction in the Ukrainian language.

(Translation problems)

Functional features of implicit verbal forms in complex sentences and their reproduction
in Ukrainian language (in Ukrainian)

[Osoblyvosti funkcionuvannja implicytnyh form dijeslova v skladnopidrjadnyh rechennjah ta
i'h vidtvorennja v ukrai'ns'kij movi]

© Lomadurova O. M. [Lomadurova O. M.] olga.lomadurova@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Key words: *implicit verbal forms, complex sentence, syntactically compressed units, translation.*

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИМПЛИЦИТНЫХ ФОРМ
ГЛАГОЛА В СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ И ИХ
ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Ольга Николаевна Ломадурова (г. Киев, Украина)
olga.lomadurova@gmail.com

Преподаватель кафедры романской и новогреческого филологии и перевода
Киевский национальный лингвистический университет
(Министерство образования и науки Украины),
г. Киев, ул. Большая Васильковская, 73

Статья посвящена безличным формам глагола, особенностям их функционирования в сложноподчиненных предложениях и проблематике воспроизведения в украинском языке.

Ключевые слова: *имплицитные формы глагола, сложноподчиненное предложение, синтаксически скомпрессированы единицы, перевод.*

Перекладач є посередником між мовами та культурами, його основним завданням є передача змісту, головної ідеї, ситуативного та емоційного забарвлення комунікативного акту. Всі мови в процесі свого розвитку формували в собі різноманітні граматичні, синтаксичні, фонетичні та лексичні елементи, які не завжди мають відповідники в інших мовах. Одним з прикладів такої невідповідності є італійська та українська мови на предмет наявності імпліцитних конструкцій: в українській мові, на відміну від італійської, такі конструкції відсутні. Але для перекладача немає нічого, що неможливо було б перекласти, тому у статті розглянуто різні засоби передачі італійських безособових конструкцій в українській мові.

Граматичні проблеми займають важливе місце у практиці перекладу, хоча власне граматичне оформлення італійського тексту саме по собі не є об'єктом перекладу. Перекладач намагається адекватно передати засобами української мови зміст італійського речення, а не окремі елементи його форми. Усе це, однак, не припиняє важливості граматичних аспектів перекладу. Граматичні форми та

© Ломадурова О. М. [Ломадурова О. Н.] olga.lomadurova@gmail.com

Особливості функціонування імпліцитних форм дієслова в складнопідрядних реченнях та їх відтворення в українській мові (Українською)

[Особенности функционирования имплицитных форм глагола в сложноподчиненных предложениях и их воспроизведение в украинском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблеми переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

конструкції відображають певний граматичний зміст, який тісно співвідноситься з лексичним значенням слів і є невід'ємним компонентом загального змісту речення.

Слід підкреслити, що у більшості випадків неправильна інтерпретація значення італійських граматичних структур веде до їх суттєвого викривлення. Для того, щоб визначити і правильно перекласти імпліцитну конструкцію, перекладачу необхідно встановити характер смислового зв'язку абсолютного звороту з головним складом речення.

У лінгвістиці не випадково відомо близько 600 визначень речення. Одним із найпопулярніших є визначення В. Виноградова. Він визначає речення як інтонаційно і граматично оформлену найменшу комунікативну одиницю, що служить головним засобом формування, вираження думки, вольових почуттів і емоцій. [2, с. 56]

Речення ми розглядаємо як мінімальну комунікативну одиницю, яка оформлена за законами певної мови і є відносно завершеною одиницею спілкування і вираження думки.

Крім дієслівних часових форм, які одночасно позначають особу, число та характер дії в італійській мові існують безособові або імпліцитні форми дієслова: інфінітив, герундій, дієприкметник. Вони отримали таку назву через те, що в таких конструкціях не зазначається час, особа, число та спосіб дії.

Неособові форми дієслова не спроможні повноцінно виконувати функцію присудка через відсутність категорії особи. Проте у складі абсолютних конструкцій вони можуть виражати логічний предикат і мати свій "підмет". Здатність неособових форм дієслова виражати логічний предикат, не будучи присудком, О. К. Васильєва-Шведе та Г. В. Степанов умовно називають предикативністю [1, с. 235].

Конструкції поліпредикативного типу, залежні частини яких очолюються інфінітними формами (дієприкметники, дієприслівники, інфінітиви) предикатів, за самою своєю природою становлять камінь спотикання для синтаксистів, які хотіли б трактувати їх як прості чи складні з усвідомленням підстав оцінки. "Це важко через те, що ми змушені пристосовувати вказані форми до класифікації, яка орієнтована на інший принцип структурної організації речення" [5, с. 147]. Тут ми маємо на увазі конструкції, до складу яких входять так звані абсолютні дієприкметникові звороти (*costruzione assoluta con participio*), абсолютні конструкції з дієприкметником є дуже стійкими носіями предикативності. Вони виражають одночасність або послідовність дій, модальність присудка в особовій формі зумовлює також модальність неособової форми дієслова, що виступає як «присудок» абсолютного звороту.

Проте О. К. Васильєва-Шведе та Г. В. Степанов вважають абсолютні

(Translation problems)

Functional features of implicit verbal forms in complex sentences and their reproduction
in Ukrainian language (in Ukrainian)

[Osoblyvosti funkcionuvannja implicitnyh form dijeslova v skladnoprjadnyh rechennjah ta i'h vidtvorenja v ukrai'ns'kij movi]

© Lomadurova O. M. [Lomadurova O. M.] olga.lomadurova@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

конструкції відокремленими поширеними другорядними членами простого речення: коли “... інфінітив, дієприкметник або герундій приєднуються до свого власного «підмета» безпосередньо, то вони не беруть участі у виконанні функції присудка, хоча й слугують для вираження логічного предиката і утворюють зі своїм “підметом” не окреме речення, незважаючи на те, що виражають ніби закінчене судження, а особливий незалежний або самостійний зворот (абсолютну конструкцію), що виступає як відокремлений член, здебільшого – у функції обставини простого речення” [1, с. 227]

Таким чином імпліцитні форми дієслова є “синтаксично скомпресованими” одиницями. Тенденція до скорочення складнопідрядних речень, їх перетворення в прості шляхом передачі змісту підрядного речення безособовими формами дієслова: дієприкметником, герундієм, являє собою одну з типологічних характеристик сучасної італійської мови. Цей факт пов’язаний з загальнолінгвістичним явищем, яке полягає в тому, що в реченні з декількома семантичними предикатами лише один з них виступає як головний. “В кожній мові є свій власний вибір граматичних засобів для “пониження в ранзі” всіх присутніх в одному реченні предикатів, крім головного” [3, с. 21]

В мові існують синтаксичні структури, які відіграють значну роль у формуванні змісту висловлювання і синтаксичні структури, комунікативна релевантність яких у змісті висловлювання не надто очевидна. В такому випадку в акті комунікації можуть відбуватися заміни цих структур структурами з близькими їм синтаксичними значенням без значних втрат для передачі смислу всього висловлювання. Варіювання синтаксичних структур стає можливим завдяки існуванню в структурі речення, що складає висловлювання, глибинної та поверхневої структур. Будь-яка зміна синтаксичної структури перекладу у порівнянні з вихідною при збереженні глибинної структури висловлювання може бути представлена як перекладацька синтаксична трансформація.

Імпліцитні конструкції є скомпресованими синтаксичними одиницями і при перекладі цих конструкцій на українську мову відбувається їх декомпресія. Для передачі значення безособових конструкцій в перекладі можуть використовуватися такі різні конструкції, як підрядні речення часу, причини або супровідних обставин, самостійні речення, дієприслівникові і дієприйменникові звороти.

Кожний з цих способів перекладу відповідає вживанню початкової структури в певній функції, і кожний з них з більшою або меншою повнотою передає окремі аспекти її значення. При використанні додаткового речення доводиться уточнювати

© Ломадурова О. М. [Ломадурова О. Н.] olga.lomadurova@gmail.com

Особливості функціонування імпліцитних форм дієслова в складнопідрядних реченнях та їх відтворення в українській мові (Українською)

[Особенности функционирования имплицитных форм глагола в сложноподчиненных предложениях и их воспроизведение в украинском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблеми переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

функцію абсолютної конструкції, яка може бути недиференційованою в оригіналі. Вибір типу додаткового речення (а також форми дієслова) вимагає додаткової інформації з контексту.

В ході дослідження ми виявили, що італійські імпліцитні конструкції виражаються в українській мові конструкціями як з сурядним, так і з підрядним типом зв'язку (найчастіше підрядними часу, причини та умови), дієприслівниковими зворотами, введенням додаткових складносурядних або самостійних речень.

Важливим кроком при перекладі імпліцитних конструкцій є визначення характеру смислового зв'язку конструкції з головним складом речення. Він може бути самим різним: час, причина, умова, спосіб дій, супутні обставини. Нерідко цей зв'язок носить недиференційований характер, об'єднуючий відразу декілька смислових чинників. Це відображається в способах перекладу імпліцитних конструкцій на українську мову. Залежно від таких чинників, як форма і характер конструкції, лексична спорідненість, широкий контекст, функціональний стиль і т. п. перекладач може вибрати один з двох основних варіантів перекладу. Це – переклад за допомогою: підрядного речення та прийому внутрішнього або зовнішнього розчленування речень.

Література

1. Васильева-Шведе О. К., Степанов Г. В. Теоретическая грамматика испанского языка. Морфология и синтаксис частей речи. – М. : Высш. школа, 1990. – 301 с.
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – М. : Издательство Института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
3. Гак В. Г. Формирование романских литературных языков. – М. : Наука, 1984. – 211 с.
4. Фокін С. Б. Трансформації граматичної категорії стану при перекладі (на матеріалі іспанської та української мов). Автореф. дис. канд. філол. наук. – К., 2004. – 18 с.
5. Чкония Н. Д. Русское причастие и способы его передачи на грузинский язык. – Тбилиси : Изд-во Тбилис. ун-та, 1976. – 166 с.

References

1. Vasil'eva-Shvede O. K., Stepanov G. V. *Teoreticheskaja grammatika ispanskogo jazyka. Morfologija i sintaksis chastej rechi*. Moskva, Vyssh. shkola, 1990. – 301 s.
2. Vinogradov V. S. *Vvedenie v perevodovedenie (obshhie i leksicheskie voprosy)*. Moskva, Izdatel'stvo Instituta obshhego srednego obrazovaniya RAO, 2001. – 224 s.
3. Gak V. G. *Formirovanie romanskih literaturnyh jazykov*. Moskva, Nauka, 1984. – 211 s.
4. Fokin S. B. *Transformacii gramatychnoi kategorii stanu pry perekladi (na materialy ispans'koi ta ukrai'ns'koi mov)*. Avtoref. dys. kand. filol. nauk. Kyiv, 2004. – 18 s.
5. Chkonya N. D. *Russkoe pry chastye y sposoby ego peredachy na gruzynskij jazyk*. Tbylysy, Yzd-vo Tbylysy. un-ta, 1976. – 166 s.

(Translation problems)

Functional features of implicit verbal forms in complex sentences and their reproduction
in Ukrainian language (in Ukrainian)

[Osoblyvosti funkcionuvannja implicytnyh form dijeslova v skladnopidrjadnyh rechennjah ta i'h vidtvorennya v ukrai'ns'kij movi]

© Lomadurova O. M. [Lomadurova O. M.] olga.lomadurova@gmail.com